

Met een onverdeeld hart

Voorganger: ds. Heleen Weimar
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Deuteronomium 18: 13-18

Tweede Schriftlezing: Matteüs 5: 38-48



Prediking

Gemeente van Jezus Christus,

De Bergrede, de lange toespraak die Jezus, net als Mozes, houdt op een berg wordt door velen als indrukwekkend, groots en fundamenteel beschouwd, maar ook als onnavolgbaar, onuitvoerbaar, niet realistisch. En dat zal ook zeker gelden voor de woorden, waarmee Jezus het gedeelte dat we vanmorgen lazen, afsluit: 'Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is' (Matteüs 5,48). Volmaakt zijn, dat lukt toch niemand. Zeker niet zo volmaakt zijn als God. Er is toch geen mens die nooit eens een fout maakt, die zich altijd volkomen menslievend en vredelievend en oprecht gedraagt!

Waarom dan een gebod waar niemand aan kan voldoen?

Maar het woord dat Jezus gebruikt, betekent niet 'perfect'. Jezus is geen perfectionist, noch wat hemzelf betreft, noch wat het anderen aangaat. Voor Jezus hoeft echt niet alles en iedereen perfect te zijn.

Jezus citeert hier uit het Oude Testament, zoals hij steeds oudtestamentische teksten aanhaalt in de Bergrede. En het Hebreeuwse woord dat hij citeert, *tamim*, betekent eigenlijk 'heel', uit één stuk, en daar komen dan betekenissen uit voort als: met een onverdeeld hart, op één doel gericht. Het wordt ook wel vertaald met integer – rechtschapen, niet te corrumperen.

Noach wordt een mens uit één stuk genoemd. De NBV geeft weer dat hij 'een rechtschapen man' was (Genesis 6,9). De tweede keer klinkt het woord *tamim* bij Gods verbondsluiting met Abraham. Dan zegt de Eeuwige tot Abraham zijn vriend: 'Wandel voor mijn aangezicht en wees *tamim*.' In de NBV: 'Leid een onberispelijk leven.' (Genesis 17,1)

Ook bij de verbondsluiting met heel Israël komt het woord voor. We lazen het in Deuteronomium 18, waar Mozes het volk voorhoudt: 'U moet volledig op de Heer uw God gericht zijn.' De NBV geeft het hier heel goed weer, vind ik. '*Volledig op God gericht.*'

In het Hebreeuwse denken is je hart je stuur. Met je hart bepaal je de richting waar je heengaat, je gerichtheid. Met je hart maak je plannen, stuur je je ogen en je voeten en je handen.

Wanneer je hart verdeeld is, wanneer je enerzijds op God gericht bent, op Gods koninkrijk, maar anderzijds op bijvoorbeeld de mammon, de God van het geld, dan wordt je stuurloos. Dan zwalk je maar wat rond, dan kom je eigenlijk nergens.

De goede raad om één van hart te zijn, komen we ook tegen in het Evangelie van Maria. Dat is een gnostisch geschrift, dat aan het eind van de 19^e eeuw ontdekt werd in een koptische vertaling.

De oorspronkelijke Griekse tekst is waarschijnlijk geschreven in de 2^e eeuw na Chr.

Opvallend in dit geschrift is dat Maria er een bijzondere plaats inneemt als leerling van Jezus.

In het evangelie van Maria valt te lezen hoe de leerlingen na de opdracht van Jezus om het evangelie te verkondigen en na zijn vertrek naar de hemel, radeloos achterblijven.

Maria lukt het dan om de aandacht van haar broeders los te maken van hun angst en verdriet. Ze richt hun harten opnieuw op de Verlosser door te wijzen op zijn beschermende genade. Ze zegt:

‘Huil niet en wees niet bedroefd
en maak geen twee harten,
want zijn genade zal met jullie allen zijn
en jullie beschutten.’

De uitdrukking ‘twee harten maken’, die Maria gebruikt, staat voor twijfelen. In ons woord ‘twijfel’ klinkt ook het getal twee. Twijfel, tweestrijd, in dubio staan. Twee harten maken, dat is eindeloos lijstjes opstellen van voors en tegens, voordelen en nadelen, welles of nietes. Eindeloos lijstjes opstellen en nooit de balans opmaken.

Maria Magdalena had aan den lijve ondervonden hoe verlamdend en ondermijnd het kan zijn, wanneer je niet één van hart bent. Zij had maar liefst zeven harten gehad. Zeven stemmen schreeuwden haar zeven verschillende boodschappen toe. Ze was door zeven stemmen bezeten. Jezus had haar daarvan bevrijd (Luk 8, 1-3). En sindsdien hield ze van Jezus met heel haar ene hart. Vertrouwde ze op God met heel haar ene hart.

Geen twee harten maken, één van hart zijn, wanneer het gaat om de richting in je leven, dat betekent dat alle gevoelens die er nu eenmaal zijn, terecht of onterecht, van angst, onzekerheid, wanhoop, allemaal een plaats krijgen in dat ene hart. Dat ene hart, waar ook het vertrouwen woont, dat God uiteindelijk alles goed zal maken; waar ook de liefde huist, voor wie ons ter harte gaan. Als al die gevoelens niet verdeeld zijn over verschillende harten (bij wijze van spreken), maar met elkaar in gesprek gaan in dat ene hart – de stem van onze angst met de stem van ons vertrouwen, de stem van moedeloosheid met de stem van onze hoop - dan komt er wel een richting uit.

Juist wanneer je denkt dat je perfect moet zijn, is de kans groot dat je wel twee of meer harten maakt. Dan gaan de gevoelens of gedachten waarvan je meent dat je ze niet zou mogen hebben, ondergronds, verstoppen ze zich in een verborgen hart. Maar als je je er niet voor schaamt, als je jezelf aanvaardt en aanvaard weet met alles wat er in je huist aan angst, of boosheid, onzekerheid, twijfel, dan kan de liefde erbij komen. En de liefde, dat weten we, drijft de angst uiteindelijk uit! (1 Johannes 4,18).

Dit is wat Maria Magdalena had ervaren. Wat Noach ondervonden had, en Abraham en Mozes. Zij waren geen perfecte, onkreukbare, ingoede zielen. Maar ze hadden met hun fouten en onzekerheden leren leven in vertrouwen op hun God, geheel op God gericht.

Hoe leef je dan, wat doe je dan, als je volledig op God gericht bent, en op Gods koninkrijk dat komt. Jezus duidt zo’n wijze van leven, zo’n manier van doen aan met de woorden ‘iets uitzonderlijks doen’ (Matteüs 5,47). In de NBG-vertaling van ’54 ‘Meer doen dan het gewone.’ iets buitengewoons, iets bovenmatig, iets overvloedig (περισσός) doen.

Heel het gedeelte uit de Bergrede dat wij vanmorgen lazen (over je andere wang toekeren, als je geslagen wordt, over nog een extra mijl meegaan, wanneer je tot één gedwongen wordt, over je vijanden liefhebben en bidden voor wie je vervolgen) - heel dit gedeelte is daar een uitwerking van. Stuk voor stuk voorbeelden van ‘iets uitzonderlijks doen’, ‘iets buitengewoons doen’ vanuit ‘een onverdeeld hart’.

Wat is gewoon? Wat is normaal?

Gewoon is, dat ik groet wie mij ook groeten. En als de overburen nooit eens teruggroeten, dan hou ik er ook een keer mee op.

Gewoon is, dat ik een kerstkaart stuur wie mij met Kerst een kaart sturen. En dat ik cadeautjes geef aan degenen die mij ook iets geven.

Dat is gewoon. De weegschaal blijft in balans. En dan verandert er niet zoveel. Wie weinig vrienden heeft, blijft eenzaam. Wie geen geld heeft om veel cadeautjes te kopen, krijgt ze ook niet. Zo komt het koninkrijk van God, die gemeenschap van mensen die delen met elkaar, geen stapje dichterbij.

Wat is normaal? Wat is gewoon?

Dat ik terug mep als iemand mij slaat. Dat is een gewone reactie. En dan is de beurt weer aan de eerste. Of, als degene die slaat duidelijk sterker is dan ik, dan krimp ik ineen of ren ik hard weg. Ook dat is een normale reactie. Er verandert verder niets. De één is de aanvaller, de ander slachtoffer.

Gewoon is het, dat wanneer iemand met mij geen rekening houdt, ik me ook niet ga inleven in de gevoelens van die ander.

Het onbegrip, de vijandschap, de muur tussen mensen blijft recht overeind. En het koninkrijk van God, die toestand van verzoening, van vrede, van begrip, van ruimte voor wie in het nauw was gedreven, dat koninkrijk van God is mijlenver.

Maar als je gelooft, zegt Jezus, dat Gods koninkrijk er komt, sowieso, als je daarop gericht bent met heel je hart – zoals God daar ook op gericht is – als je ervan uitgaat dat God koning is van de wereld, dan hóef je je gedrag niet te laten bepalen door je tegenstander. Geloof in Gods koninkrijk, in Gods hulp, geeft jou de vrijheid om iets ánders te doen, dan men van je verwacht, iets verrassends, iets buitengewoons, dat het patroon van geweld of onbegrip doorbreekt.

De linkerwang, de extra mijl, de mantel extra, het zijn stuk voor stuk voorbeelden van onverwacht, ontwapenend gedrag, dat de tegenstander van zijn stuk brengt.

Zulke voorbeelden hebben we hard nodig, om te geloven dat het mógelijk is: gedrag vanuit een onverdeeld hart, dat ontwapenend en verzoenend is.

En er is nog iets wat die voorbeelden gemeenschappelijk hebben, behalve dat ze verrassend zijn.

En dat is dat in al die situaties het contact met de ander niet wordt verbroken, maar dat er op onverwachte wijze geprobeerd wordt het contact in stand te houden. Dat gebeurt wanneer je iemand ook je linkerwang toewendt, dan blijf je iemand aankijken. Dat gebeurt wanneer je extra lang met iemand mee blijft lopen (de ander kómt maar niet van je af). Dat gebeurt wanneer je iemand royaal iets geeft van jezelf.

Waar halen mensen, waar halen wij de fantasie, de vindingrijkheid vandaan, om anders te doen dan wat gewoon is. Om iets buitengewoons, iets verrassend, iets overvloedigs te doen? Om iets te doen wat de verbinding niet verbreekt, maar in stand houdt en verdiept?

In de eerste plaats in het belangrijk, denk ik, om voorbeelden van verrassend en verbindend gedrag te koesteren en met elkaar te delen. Om ideeën op te doen aan aanstekelijke voorbeelden.

In de tweede plaats mogen we Gods heilige Geest daarom vragen, mogen we bidden om fantasie. Want de Geest is toch bij uitstek de kracht, die nieuwe mogelijkheden schept, die een andere wind doet waaien en ons kan inspireren tot onvermoede woorden en daden.

Het lied dat na de preek zal klinken (Je hebt je vrienden toen bijeen geroepen, Lied 998) geeft nog een extra voorbeeld tenslotte van zo'n verrassend gebaar dat de verwachtingen helemaal kan doen kantelen. De leerlingen van Jezus die vast zitten in hun ideeën over wel of niet belangrijk zijn, over erbij horen of er niet bij horen, over wat normaal is en niet normaal, worden doordat Jezus hun de voeten gaan wassen uitgenodigd tot een heel andere kijk op de dingen.

Jezus uitspraak 'Wees volmaakt' – d.w.z. wees een mens uit één stuk, een mens met één ruim hart - is dus geen aanzet tot perfectie, geen veel te hoge opdracht, waar we toch niet aan kunnen voldoen. Het is een goede raad, om te leven in de verwachting van Gods koninkrijk, in verbondenheid met de mensen om ons heen en in vertrouwen op de scheppingskracht van Gods Geest, die ons wil inspireren tot fantasievol handelen en verrassende gebaren.

Amen